

modvirker galdesten og kirtelsygdomme (7), den betragtes som styrkende og appetitvækkende, kan anvendes som drik eller omslag for hæmoroïder (8). Er knust en bestanddel af plaster på kvindens brystknuder og af eddikeafkog til badning af knuder efter stød og slag (9). Te af frøene læger skinnebessår (10) og bylder (11); hovedbunden bades hermed mod skæl og for at fremme hårvæksten (o. 1830; 12).

Heste med krop og ondartet hoste indgives bukkehorn og bomolie i mælk (VJylland 1812; 13); frøene har været meget anvendt for hestens kværke (14), med foderet indgives pulveriserede bukkehornsfrø, knust alantrod og salmiak (15). Bukkehorn indgår i dyrlægens katarrpulver (16).

Løber mælken sammen (koagulerer), skal koen straks efter malkningen have et brændevinsudtræk af planten, mælken giver også bedre fløde (12).

LITTERATUR: (1) 15 39,44,70; (2) 841 1577,77; (3) 488o 221; (4) 488o 271; (5) 671 nr. 3,1957; (6) 488o 151; (7) 262 18/10 1944; 671 nr. 3,1957; (8) 407 nr. 34,1950; (9) 488o 225,237; (10) 107 1950; (11) 671 nr. 3,1957; (12) 273 182,200; (13) 57c 3,86; (14) 83 46f; (15) 183 1,1919,545; (16) 510 1,331.

ANDEN ANVENDELSE

Bukkehorn var bestanddel af et rævelokkemiddel (1).

Planten blev 1803 forsøgsdyrket som foderplante i Veterinærskolens have på Amager; heste åd den med begærlighed som hø eller hakelse, kørerne kunne tilvænnnes, de fik større ædelyst, men mælken afsmag (2).

Pigerne bruger et udtræk af frøene til at glatte håret med (1648; 3).

LITTERATUR: (1) 328f 2,114; (2) 667 9,1806,253-59; (3) 697 42.

Stenkløver, *Melilotus*

HØJ STENKLØVER, *Melilotus altissimus*, bliver meterhøj med (juli-september) lange klaser af små gule blomster. Hyppig langs veje, på marker og strandbredder. Hele planten er stærktlugtende. Kun denne art var kendt i Danmark i 1500-1700- og første halvdel af 1800-t.

MARK-STENKLØVER, *Melilotus officinalis*, er noget lavere (30-60 cm) med mindre bleggule

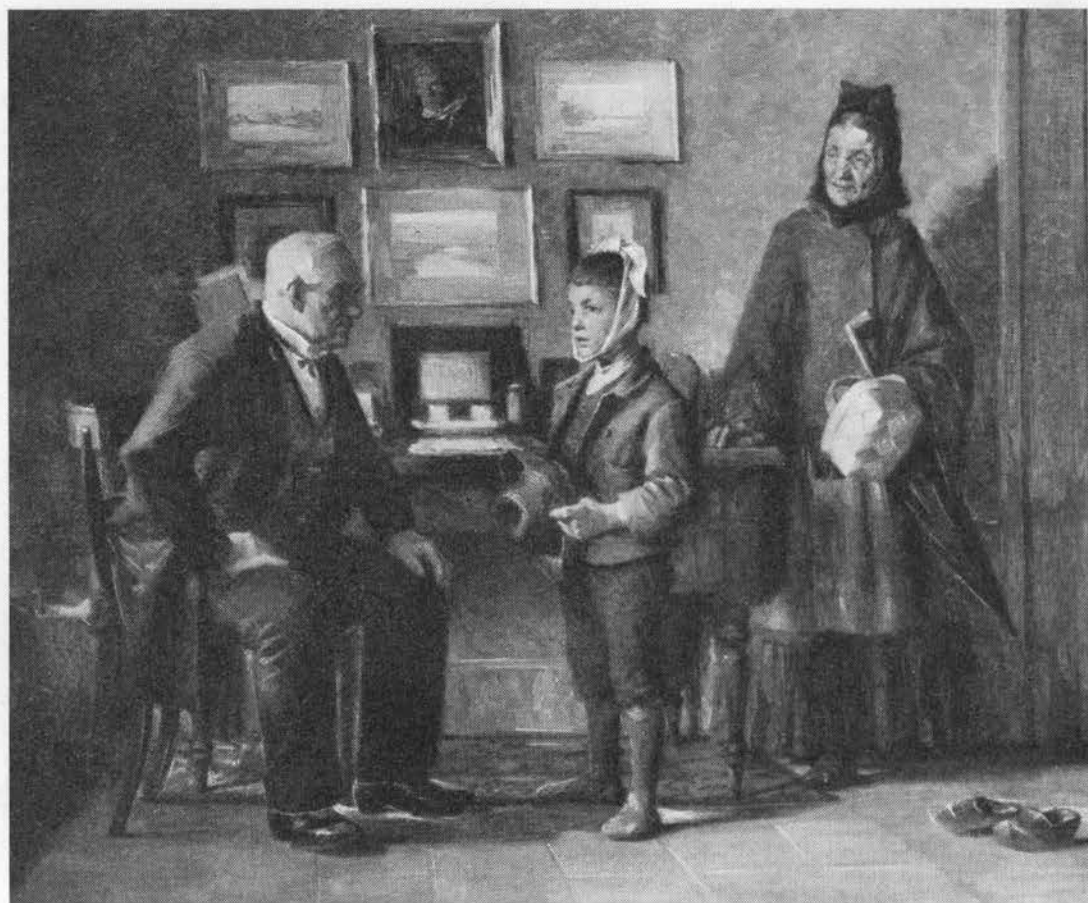
Stenkløver. (Es).

blomster; ret almindelig på græsmarker, efter 1850 indslæbt med udenlandsk frø.

HVID STENKLØVER, *Melilotus albus*, ligner høj stenkløver, men har hvide og mere tætte blomsterklaser. Hist og her ved veje, omkring byer.

Stenkløver 1648ff gror gerne på stenede lokaliteter og bladene ligner kløverens. *Melilot* o. 1450-1775, *amur* o. 1530-1821, også om andre vellugtende planter, vel fra fransk herbe d'amour 'kærlighedsurt' og/eller omtydet af ambre (ambra); *skovkløver* 1672, *meloten* 1672-o. 1870, *honningkløver* 1768-1888, blomsterne honningrige og sødtduftende, jf. slægtnavnet *Melilotus* af græsk meli (lat. mel) = honning og lotus = kløver; *gedekløver* 1793 på grund af lugten, *melotenkløver* 1796-1877, Bornholm o. 1900, *Bokharakløver* 1924 avlet i og importeret fra Bokhara (Buchar) i Uzbekistan USSR; *kattepis Møn*.

LITTERATUR: 689 2,49-51.

Stenkløversaft var et af utallige midler mod ørepine. Maleri af H. P. Lindeburg med titlen »Hos lægen«.

LÆGEMIDLER

Christiern Pedersen 1533: saften blandes med eddike til omslag på hovedet for svimmelhed og hovedpine (6a), bladene kogt med sellerifrø i øl eller vin drikkes for hævet blære (61a).

Henrik Smid 1546ff (1): vinafkog sødes med honning til drik, der opbløder alle indvortes sår og bylder, stiller smerter, vinafkog kan også drikkes for hævet og hård livmoder. Den knuste plante eller linned vædet med destilleret vand heraf lægges på smertende øjne, blomsternes saft læger øjne, stiller ørepine. Bestanddel af vindkøkt til dampbad for hævet livmoder, endetarm og kønsdele.

Simon Paulli 1648, 288: stenkløver (= høj stenkløver) føres på apotekerne; plaster heraf lindrer øjensmerter og smerter i livmoderen, anus og testes, lægges på hævet hals. Plantens

saft blandet med vin dryppes i smertende øre, krans af planten bindes om hovedet mod koldfeber (malaria).

Meloten indgår i klyster til barselskvinder (1700-t) og i omslag på kvinders hævede bryster, melotenplaster på hårde brystknuder og syge kirtler (2). Stenkløver har blødgørende, smertestillende og fordelende egenskaber (1806; 3), dens finere stængeldele og blomsterklaserne anvendes til fordelende omslag (4). Te af stenkløver drikkes mod blodstyrning (5). Planten har været meget benyttet i krydderposer. Den var officinel fra 1772 til 1933 og føres endnu på nogle apoteker.

LITTERATUR: (1) 841 1577,76; (2) 488o 111f,236, 291; (3) 398 1806,685 og 1821,778; (4) 510 5,409; (5) 228e 3,557.

ANDEN ANVENDELSE

Blomsterne farver gult (1). Lugten skal kunne fordrive møl og væggelus (2); tilsættes undertiden snustobak (3).

Stenkløver blev o. 1930 forsøgsdyrket og anbefalet til ensilering (4).

LITTERATUR: (1) 398 1821,778; (2) 398 1806,685 jf. 599b 2,426; (3) 599b 1,426; (4) 916 1930,208-10; 939 1930,70.

Kløver, *Trifolium*

Lave urter med 3-fingrede blade og røde, hvide eller gule blomster samlet i tæt klase («hoved») eller aks, bælgene indeholder ganske få (undertiden kun ét) frø.

Kløver 1533ff (kleuer, klewer) antagelig til klæbel, klebel = (klokke-)knebel e. lign. og da opstået ved en sammenligning med det runde blomsterhoved på enden af et skaft (især hos hvidkløver); i stednavne på Als: Kløverholm 1794, Kløvertoft 1796. *Smære* 1648ff, Jylland, af uvis oprindelse, måske til keltisk *sumer*, irsk *seamar* (for kløver). Man skelnede i Vendsyssel mellem den vildtvoksende *smære* og dyrkede hvidkløver (1), se nedenfor. *Brusurt* 1648-o. 1700, anvendt ved ølbrygning, se s. 220.

Honningen (nektaren) blev, vel navnlig af børn, suget ud af blomsterne, oftest rødkløverens (sml. s. 220); *suge* 1533 (swe)-1848; Bornholm 1856, Als 1914, *sugekop* 1533 (kop=hoved), *sugeurt*. 1626-1877, *himmelbrød* og *Vorherres brød* 1761-1877, ved Ålborg o. 1870, *sukkerbrød* 1767-1877, *honningkage* MSjælland 1791, *sugepatte* Ålborgeggen o. 1870, *surbrød* ved Roskilde o. 1870 (eller fordi de knuste blomster blev blandet i brødmel? s. 219), *Herrens brød* og *kopatte* Anholt 1891ff, *honningsød* Ribeegnen, *suttenblomme* Manø o. 1900, *kløversuge* Bornholm, *sugeblomst* (2).

Klør eller *kløver* i kortspil o. 1700ff fra fransk *trèfle* = kløverplanten, jf. udtrykket *tref*, og skal vistnok symbolisere bondestanden. Et *trefkløver* om personer o.a. med nært tilhørsforhold, ligeså *firkløver* (3). - I jyske stedremser nævnes Sædding, Tång, Hanning og Lavstrup *smærer* (4). Talemåde: han er rigtig kommet på *æ smærer* = lever i gode kår (VJylland) (5).

En udsørgning i kløverbladsform af kage og ligtøj blev i S og VJylland kaldt »hønsefod« (6).

RØDKLØVER (1758 rød kløvergræs), *Trifolium*

Kortspillet »klør« er afledt af plantenavnet kløver. Maleri af C. Schleisner, 1862.

pratense, den største og bedst kendte af vore 16 kløverarter, med rosenrøde blomster i kugleformede hoveder. Alm. vildtvoksende og dyrket. *Engkløver* o. 1700-1829 (1648 purpurfarvet engkløver), *levekløver* Fyn 1837, *hestekløver* Bornholm, *rød sukkerblomst* Esbjergegnen (7), *kødrose* Fanø.

HVIDKLØVER, *Trifolium repens*, med krybende stængler og hvide blomster på lange stilke. Alm. dyrket og vildtvoksende på marker, enge osv. *Hvidkløver* 1678ff, *flæskeroser* Fanø (til forskel fra kødrose = rødkløver), *snerle* Skørpingegnen, også om andre krybende vækster, *griseblomme* (= -blomst) Manø o. 1900, *hvidsuge* Sundeved o. 1870, *hvid sukkerblomst* Esbjergegnen (8). - Færøerne: *seyðasmæra* (1781 sejasmæra) 'fårekløver' (9).

Blad med fire småblade, især af rød- og hvid-